

Знічка

З цэнтральных раёнаў неба, ад Млечнага Шляху апускаецца знічка. Мільёны зор стаяць у знерухамелым сне і толькі яна абудзілася ды ляціць светлым, радасным полымем насустрач няўхільнаму знікненню. Здаецца, не страшны той нябыт, не мае значэння, калі на адну хвіліну, на адзін міг засяроджваеш, згартаеш на сябе позірк і ўвагу ўсяго сусвету.

Лёт знічкі звязвае бязмежны космас з панадворкам, што на прадмесці мястэчка. Панадворак малы, квадратны, трыццаць метраў на трыццаць. У іншыя дні маўклівы, закінуты ў сонную дрымоту, сёння запрашае да сябе ўсю вуліцу.

Прышоў Коля, раней чыгуначнік, зараз на пенсіі, прыйшоў Андрэйка – той, які ў лепшы свой час ведаў, як мёртвы кавалак драўніны пераўвасобіць у жывое крэсла або багаты стол. Ёсць і міліцыянер на пенсіі Чарнейка.

– Во, глядзіце, – Колька праводзіць позіркам знічку за мяжу далягляду. – Ці не наш Сенька абарваўся.

Вочы слухмяна ўзводзяцца ў вечаровае неба, на адну хвіліну спыняецца гутарка.

– Э, – скептычна хрыпіць у паўсвятле чыйсьці голас. – Напэўна хто другі. Сенька ж раніцой... Зараз, пэўна, на месцы ўжо ён, дзе трэба.

Але пан Сенька поўнасьцю не дабрый яшчэ да

месца прызначэння. У хаце за жоўтымі вокнамі хістаецца полымя грамнічнай свечкі, наўкол бабы-суседкі расселіся, заводзяць жалобныя песні. Час ад часу блытаюцца іх галасы, тая-другая нотка азваецца фальшам. Ну, нічога ўсё. Не ад сэрца ж і не ад душы такія дысанансы. Нараджаюцца ў гартані, у галасавых струнах, як вынік вялікага старання за заземскі поспех пана Сенькі.

Бабы заўсёды так спяваюць. Ці не трыста пакаленняў ужо. І калі слухаеш іх, калі паглыбляешся ў сумныя літаніі, так і здаецца: усё будзе добра, куды трэба накіруюць пана Сеньку. Але пакуль што ён яшчэ ляжыць між бабамі і грамнічнай свечкай і чакае.

А на вуліцы мужчыны заступаюцца за пана Сеньку па-мужчынску.

Згуртаваўшыся ў грамаду, кураць, прыпальваючы чарговую папяросу ад папярэдняй. І ўсе добрыя ўчынкi, што з дзяцінства да ўчарашняга дня трапілася зрабіць нябожчыку, узлятаюць на крылах тытунёвага дыму. Адпльваюць па-над садамі, над бліжэйшымі домамі і далей, у цэнтр мястэчка над сівымі блокамі, капулястымі цэрквамі, касцёламі, што белай вежай забіваецца ў раззоранае неба.

– А памятаеш, як шукалі той дуб? У семдзесят шостым у пушчы мы яго ўкралі, – струменіцца дым з-за зубоў чыгуначніка Колі.

– Ой там, зараз – укралі, – крывіцца Андрэйка. – Ссяклі на Вапавай трыбе, вялікая меця.

– Ну, ссяклі, – згаджаецца Коля. – А вось ляснічы – маленькі такі, тоўсценькі, Клэцкам яго звалі – а што ж бядняга набегаўся, напытаўся. Дзе вёскай, хмара гаёвых за спіною, па панадворках шныраць, у хлёўчыкі зазіраюць, у нужнікі запуская-юць вока, а дубіско ў мястэчку ўжо. На стаўпы парэзаны, фарбай намаляваны, стаіць вуструніўшыся ў маім

плоце – будавацца якраз пачаў. І зараз там ён. Нічуць не спаранеў дуб.

– Прызнавацца, бо ўсіх пасаджу пад халеру, – вішчыць Клёцак. А Сенька ведаў, і бачыш ты – нікому не сказаў. А баяўся я – скажа. З сабакамі ж вадзіўся...

Апошнія словы сказаліся ненаўмысна, з-за звычайнай шчырасці.

– А што, міліцыянер, – выпадкова прымушаны адзваецца Чарнейка. – Горшы які гатунак, ці як? Чалавек, калі прыстойны ён, ад мундзіра хіба ж не псуецца.

Так больш-менш гамоняць, узгадваючы мінулыя гісторыі.

А між сказанага трымцяць словы прамоўчання, што не падыходзяць да абставін гэтага месца і здарэння. Пустыя, лішнія, як бутэлькі ў жоўтых півонях пад плотам.

Заядла тыя бутэлькі капіў пан Сенька. Старанліва чысціў ад пылу, здзіраў знішчаныя або спаленыя сонцам этыкеткі, абмываў у цёплай вадзе, глянцаваў фланельнымі анучкамі, аж пакажацца бляск, які малавопытны спецыяліст успрыме як фабрычны прадукт.

Адкуль такі клопат, спытаеце. Дык вось: займаўся пан Сенька продажам алкаголю невядомага паходжання. Хаця папраўдзе тут, на памежжы, і так кожны ведае радавод ягоны – прыезджае крадком, з-за ўсходняй мяжы, у пластмасавых мяшэчках, тут раздзяляецца на паасобныя пляшкі. У падвалах даюць яму шляхецтва і які захочаш смак. На кожную кішэню і густ.

– Вам *зубровачку*? А можа *Ельцын* або *Петроў*? Каньяк? Калі ласка, ёсць і каньяк. Ці не фальшывы ён? Ну, як жа фальшывы. У мяне арыгінальны тавар, усё ў краме купляецца. У краме, – за гэтыя сло-

вы кулак пана Сенькі тры разы забіваецца ў грудзі, туды, дзе за рэбрамі няспынна працуе сэрца – гарант чалавечай прыстойнасці.

Сіла ўгавору спрыяе гандлю. І яшчэ – давер. Не рэклама, як хочучь адукаваныя мужы. Рэклама адно нерве, калі вылазіць з тэлевізара ў нечаканы момант.

А дарэчы, спрабаваў жа які адукаваны муж пусціць у народ адну хаця б пляшку рускай гарэлкі? Выстаяў вочы ў вочы з мясцовым кліентам? А ў кліента заўжды свая рацыя і ён канчаткова перакананы: хвілінка яшчэ, і стане ахвярай ашуканства.

Тады і пачынаюцца ўзаемныя хітрыкі, тупанне, паціранне рук, мацанне вачыма. І кулакі забіваюцца ў грудзі, аж грымяць рэбры. Ідэнтычна, бы на конскім базары.

Але ж коньмі пан Сенька ніколі не займаўся. Бо і на халеру зараз каму конь? Аформіць агарод за домікам? Аднаго ў мястэчку даволі. А пляшка – калі ласка, для радасці добрая і для смутку.

Вось і прадаваў пан Сенька такія пляшкі, запоўненыя ў падвале, між картопляў і скрынак буракоў, морквы, цыбулі. А ўсё сваё, не закінеш тут хіміяй.

Працоўны, рабацяшчы мясцовы народ. Такім нараджаецца і ўсё.

Тады адвячоркам або і апоўначы стукай у акно пана Сенькі. Адкрые.

– *Зуброўка? Ельцын? А можа – Петроў?*

Вось чаму і запаўняецца бляшаная баначка з-пад гарбаты. Ад кожнай дваццаткі палова трапляе якраз туды. Другая – адводзіцца на чарговую бутэльку спірту *раяль*. Час такі, рыначны. Хто не інвесціруе, ідзе ў адстаўку.

Але пан Сенька больш улюбёны ў першую дзесятку. Любіць яе асаблівым чынам, пшчотна. Гладзіць бронзавую паперу, разглядае падабізну

князя Мешка, а ў вачах стаіць улюбёнае аблічча наймалодшага, Славічка.

Цяпер у Беластоку ён. І дай добры божа – няхай там астаецца. Адно неўдалоты вяртаюцца ў мястэчка, закончыўшы адукацыю. І прыдуркі. Ну, яшчэ ўсялякія сваякі мясцовага чыноўніцтва – ім і ў складаны час прыдбаецца які сэнсоўны занятак.

А Славічка забяспечыць трэба кватэрай – дзве тысячы злых квадратных метр.

Колькі ж тады разоў трэба збегаць да бляшанкі з рукой, узброенай дзесяткай, каб неабмежаваную прастрань сціснуць у квадратны метр падлогі?

А усё проста, калі чалавек ведае, дзеля каго і чаго ён жыве.

Ды вось ужо пана Сенькі няма сярод жывых. Яшчэ раніцай, як і штодзённа, выйшоў на сходы, на вуліцу, накіраваўся ў краму. І зваліўся на тратуар. Дарма клікалі дапамогу.

– Але так зразу, з месца, – здзіўляецца міліцыянер на пенсіі Чарнейка. – За нашым часам не здаралася такое.

І пачынаюць ўспамінаць усіх, хто апошнім часам, і зусім нечакана, кульнуў на другі бок. Карагод адкрывае Яша, што памёр стоячы – у аўтобусе, у натоўпе. Затым ідзе Францік – у красавіку не падняўся з ночы, і ніхто не ведае чаму.

– Хімія і стрэс, – кажа Андрэйка.

Далей прыходзяць на памяць тыя, хто знік на тэхнічна-цывілізацыйных прычынах. Антошка, што знойдзенай на агародзе бліскучай цацкай лягнуў у ручку плуга, так лягнуў, што аж бэбухі на электрычныя драты ўзляцелі. Затым стаіць у чарзе Мішка – ладным кускам жалеза пацэлала яго ў патыліцу незразумелая машына на фабрыцы. Ёсць яшчэ і Сяргей, які ўпісваецца ў першую ды ў другую катэгорыю. Ад інфаркту памёр, а хвілінай раней

паспеў яшчэ засадзіць швайку проста ў сэрца святочна-вялікоднага кабанчыка. Так і зваліліся смяротным дуэтам – чалавек і парсюк.

Пойдуць раніцай а полове дзевятай.

У хату пана Сенькі заходзілі не раз, не два разы. Вось і ведаюць, што там і як.

Напачатку трэба ўвайсці ў сенцы – шмат якія функцыі выпаўняюць яны – калідор, складзік лішніх трантаў. Затым будзе кухня – чвэрць яе запаўняе хлебная печ, што, дарэчы, па інерцыі, без канкрэтнай патрэбы зайшла сюды. Не аддзячыла ні адной буханкай хлеба. Ды як жа іначай, калі побач за плотам – спажывецкая крама, што працуе з раніцы да вечара, па будзённых і выхадных днях.

А наўкол печкі – дубовы паркет. Так і спрачаюцца між сабой:

– А ты, насенне мужыцкае, ты чаго тут?

– А калі б якая вайна, дык што, у крамік за хлебам злётаеш? А баба замесіць у дзежцы, на бляху пакладзе і ад голаду не загінуць нам.

Ёсць, значыць, кухонная печ гарантам сытасці ў нядобры час, да якога, як падказвае мястэчковы вопыт, добрыя дні адно гаманлівая падрыхтоўка..

З кухні адны дзверы выходзяць на маленькую спальню, другія – на гасцінны пакой. Там якраз і ляжыць пан Сенька.

Можна было, вядома, зняць месца у спецыялістаў, закінуць туды нябожчыка на апошнюю ноч, а з раніцы прыйшлі б смутныя хлопцы ў чорных пінжаках, у белых рукавічках, спраўна ўзялі б, што трэба ўзяць. Шмат хто зараз карыстаецца такімі выгодамі, асабліва жыхары шматпавярховых блокаў. Не трэба потым сціраць, прыбіраць, чысціць паркет.

Але на прадмесці ўсё іначай. З прадмесця адыходзяць у вечнасць, пераступаючы свой парог і на спіне лепшых суседзяў.

Чэрвеньскі Млечны Шлях апоўначы разгортваецца белаю хусткай. Колькі гадзін і нябачна перальцеца ў светласць раніцы.

Да світанку трэба было б здрамнуць, адпачыць. А восьмай прыйдзе бацюшка.

Суседскі іх абавязак – адправіць пана Сеньку ў апошні шлях.

КАМУНІКАТ.ORG